

Polarizace české společnosti: sociální struktura a nerovnosti

Prezentace: Téma č. 7

Mgr. Ing. Tomáš Doseděl, Ph.D.

Prezentace jsou součástí tříletého projektu „Schools of Equality – Rovnost začíná ve škole“ financovaného z Evropských strukturálních fondů (OP VVV) zaměřeného na rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu. Reg. číslo projektu: CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008296. Prezentace spadá pod licenci Creative Commons CC BY-SA.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Co dnes ještě polarizuje českou společnost?

Tomáš Doseděl

dosedel@fss.muni.cz

Je česká společnost polarizovaná?

- Zjevně ano (taký tady)

Je česká společnost polarizovaná?

- Zjevně ano

ale podle čeho?

Je česká společnost polarizovaná?

- Zjevně ano

ale podle čeho?

pražská kavárna × spodních 10 milionů

Je česká společnost polarizovaná?

- Zjevně ano

ale podle čeho?

pražská kavárna × spodních 10 milionů

bohatí × chudí

Je česká společnost polarizovaná?

- Zjevně ano

ale podle čeho?

pražská kavárna × spodních 10 milionů

muži × ženy

mladí × staří

bohatí × chudí

Je česká společnost polarizovaná?

- Zjevně ano

ale podle čeho?

pražská kavárna × spodních 10 milionů

vzdělaní × nevzdělaní

muži × ženy

mladí × staří

buržoazie × proletariát

nižší × střední × vyšší třída

bohatí × chudí

Je česká společnost polarizovaná?

- Zjevně ano

ale podle čeho?

pražská kavárna × spodních 10 milionů

rouškaři × antirouškaři

mladí × staří

buržoazie × proletariát

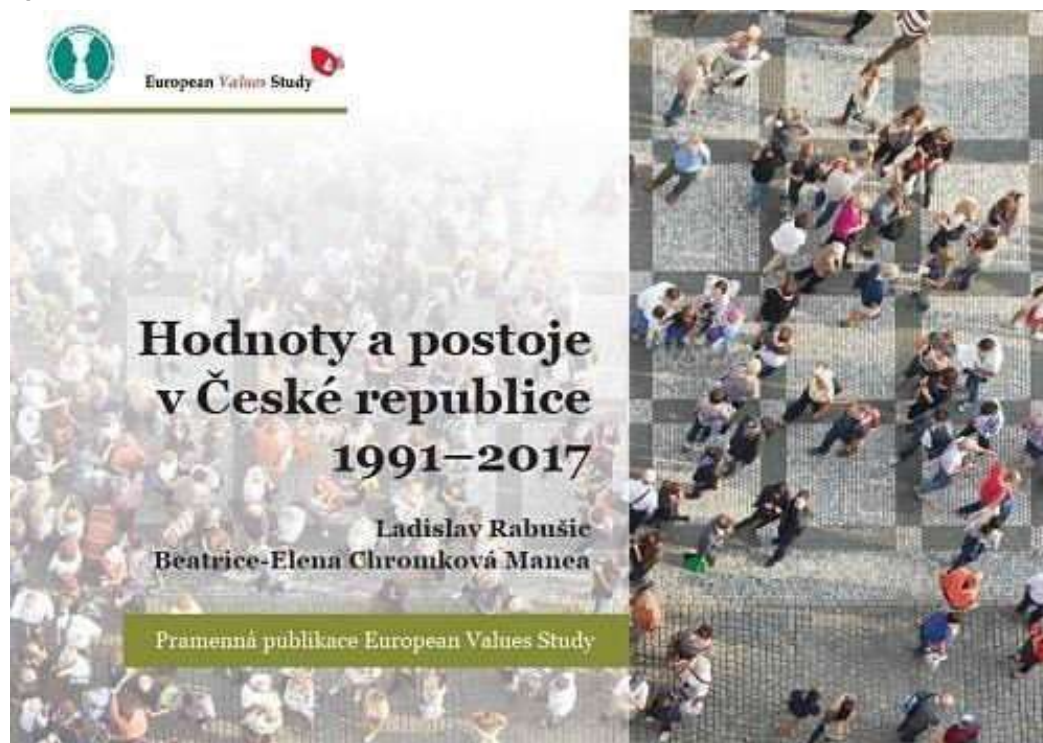
vzdělaní × nevzdělaní

muži × ženy

nižší × střední × vyšší třída

bohatí × chudí

Evropský výzkum hodnot

- evs.fss.muni.cz -> Aktuálně k výzkumu -> Výsledky a publikace

Tabulka č. 43: Považujete ve své práci za důležité mít příležitost uplatnit iniciativu?

q11_C Důležitost v práci – příležitost uplatnit iniciativu (Řádková %)		EVS 2017	EVS 2008	EVS 1999	EVS 1991
		Příležitost uplatnit iniciativu	Příležitost uplatnit iniciativu	Příležitost uplatnit iniciativu	Příležitost uplatnit iniciativu
		zminil(a) %	zminil(a) %	zminil(a) %	zminil(a) %
Celkem		53 %	39 %	30 %	37 %
Pohlaví	muž	55 %	40 %	33 %	41 %
	žena	51 %	38 %	27 %	33 %
Věk	18–29	53 %	41 %	35 %	42 %
	30–44	58 %	43 %	33 %	37 %
	45–59	51 %	36 %	24 %	35 %
	60 +	49 %	36 %	28 %	34 %
Vzdělání	základní	33 %	36 %	19 %	23 %
	vyučen(a)	43 %	31 %	28 %	38 %
	SŠ	57 %	47 %	34 %	42 %
	VŠ	74 %	50 %	42 %	48 %
Obec	do 4 999	48 %	35 %	32 %	31 %
	5 000–19 999	54 %	39 %	29 %	43 %
	20 000–99 999	50 %	35 %	31 %	39 %
	100 000 +	62 %	48 %	28 %	39 %
Region	Praha	73 %	54 %	27 %	41 %
	Čechy	46 %	34 %	28 %	35 %
	Morava	55 %	42 %	33 %	38 %

Volba podle vzdělání

v %

Zdroj: Median pro ČT, přibližné odhady podpory ve skupinách obyvatel, počet resp.: 1 577

Sociální stratifikace

- Sociologie stratifikace řeší, jak se společnost dělí do vrstev
- (strata = vrstva)

Sociální stratifikace

- Sociologie stratifikace řeší, jak se společnost dělí do vrstev
- (strata = vrstva)

Sociální stratifikace

- Sociologie stratifikace řeší, jak se společnost dělí do vrstev
- (strata = vrstva)

- Existuje (nekonečně) mnoho způsobů, jak rozdělit společnost
- Ale který je ten pravý?

Třídní schéma je validní, pokud...

- [video](#)

Třídní schéma dává smysl, pokud...

- Dělí společnost na skupiny, které jsou navzájem dostatečně odlišné
- Ale jejichž členové se chovají do značné míry podobně
(protože mají podobné podmínky na trhu práce, čelí podobným problémům, řeší podobné potřeby -> třídně podmíněné jednání)
- Dělá společnost přehlednou a předvídatelnou

Dávné kořeny: Ideologie a utopie

- **Historický kontext:** rozšiřování volebního práva
šlechta – bohatí muži – všichni muži – muži i ženy
- Poprvé v lidské historii se nad stejným problémem setkávali příslušníci různých sociálních skupin
- ... a vůbec si nerozuměli

Karl Mannheim: vnímání reality je podmíněno sociálním původem
(jak z toho ven: sociálně nezakotvená inteligence)

Karl Marx

- A. zaměstnavatelé: buržoazie, vlastní výrobní prostředky
- C. zaměstnanci: proletariát, prodávají svou pracovní sílu

Karl Marx

- A. zaměstnavatelé: buržoazie
- C. zaměstnanci: proletariát
- Vykořisťování, třídní konflikt, třídní nepřítel...

ESeC –European Socio-economic Class

- A. zaměstnavatelé
- B. OSVČ
- C. zaměstnanci
- D. osoby mimo trh práce

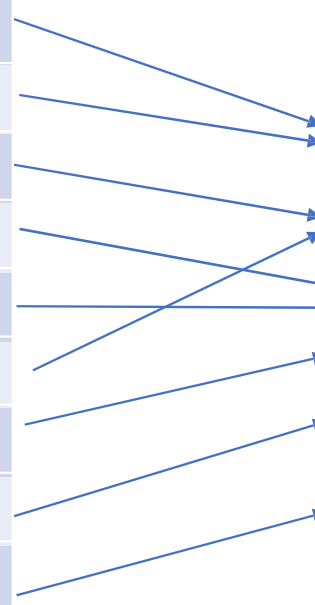
ESeC –European Socio-economic Class

- A. zaměstnavatelé
  - Velcí
  - Malí
- B. OSVČ
- C. zaměstnanci
  - Se smlouvou o výkonu funkce
  - Se smlouvou o výkonu práce
- D. osoby mimo trh práce

ESeC –European Socio-economic Class

Třída	Název	Popis
1	Vyšší salariát	Velcí zaměstnavatelé, vyšší odborníci, administrativní a manažerské profese
2	Nižší salariát	Odborná, administrativní a manažerská zaměstnání, vyšší technici a vedoucí
3	Bílé límce vyššího stupně	Mezilehlé pozice
4	Drobná buržoazie, OSVČ	Drobní zaměstnavatelé a soukromí podnikatelé mimo zemědělství
5	Zemědělci	Soukromí podnikatelé, např. v zemědělství
6	Modré límce nižšího stupně	Nižší vedoucí a technici
7	Bílé límce nižšího stupně	Nižší zaměstnanci ve službách, prodeji a administrativě
8	Kvalifikovaní manuální	Nižší pozice technických zaměstnanců
9	Polokvalifikovaní a nekvalifikovaní	Zaměstnanci s rutinními úkony
10	Nezaměstnaní	Nepracující a dlouhodobě nezaměstnaní

ESeC –European Socio-economic Class

Třída	Název		Původní třídy	
1	Vyšší salariát			
2	Nižší salariát		Salariát	1 + 2
3	Bílé límce vyššího stupně		Vyšší stupeň	3 + 6
4	Drobná buržoazie, OSVČ		Podnikatelé	4 + 5
5	Zemědělci		Služby	7
6	Modré límce nižšího stupně		Kvalifikovaní dělníci	8
7	Bílé límce nižšího stupně		Nekvalifikovaní dělníci	9
8	Kvalifikovaní manuální			
9	Polokvalifikovaní a nekvalifikovaní			
10	Nezaměstnaní			

Kapitál nejsou jenom peníze

Sociologické pojetí kapitálů

- Co si odnášíme z rodiny do života?

Sociologické pojetí kapitálů

- Co si odnášíme z rodiny do života?
- peřiny, hrnce, vkladní knížky

Sociologické pojetí kapitálů

- Co si odnášíme z rodiny do života?
- peřiny, hrnce, vkladní knížky
- výchovu, vzdělání

Sociologické pojetí kapitálů

- Co si odnášíme z rodiny do života?
- peřiny, hrnce, vkladní knížky
- výchovu, vzdělání
- známosti

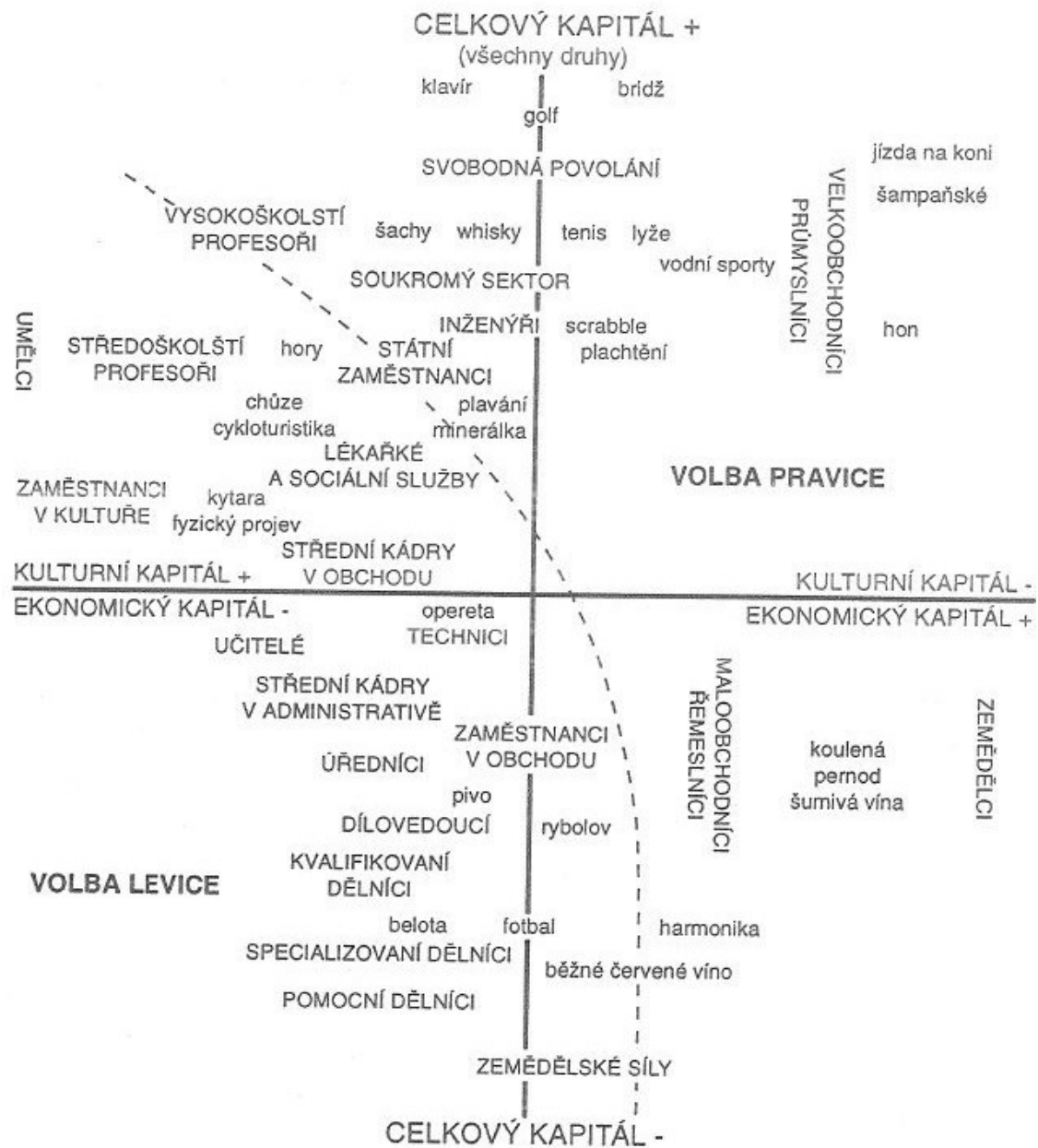

Sociologické pojetí kapitálů

- Pierre Bourdieu: Distinkce, Teorie jednání
- peřiny, hrnce, vkladní knížky – ekonomický kapitál
- výchovu, vzdělání – kulturní kapitál
- známosti – sociální kapitál
- Kapitál je něco, co můžu v případě potřeby uplatnit ve svůj prospěch

Sociologické pojetí kapitálů

- Pierre Bourdieu: Distinkce, Teorie jednání
- Ekonomický kapitál: majetek, příjem
- Kulturní kapitál: vzdělání v nejširším slova smyslu
- Sociální kapitál: sociální vazby

- Kapitál je něco, co můžu v případě potřeby uplatnit ve svůj prospěch

Sociální pole

Sociální třídy podle Českého rozhlasu

- <https://www.irozhlas.cz/rozdeleni-svobodou>

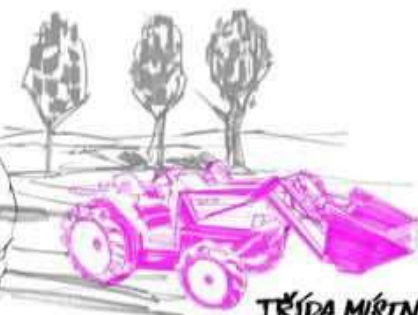
**NASTUPUJÍCÍ
KOSMOPOLITNÍ
TRÍDA**

**ZAJIŠTĚNÁ
STŘEDNÍ TRÍDA**

**TRADIČNÍ PRAVUČÍ
TRÍDA**

**TRÍDA MÍSTNÍCH
VAZEB**

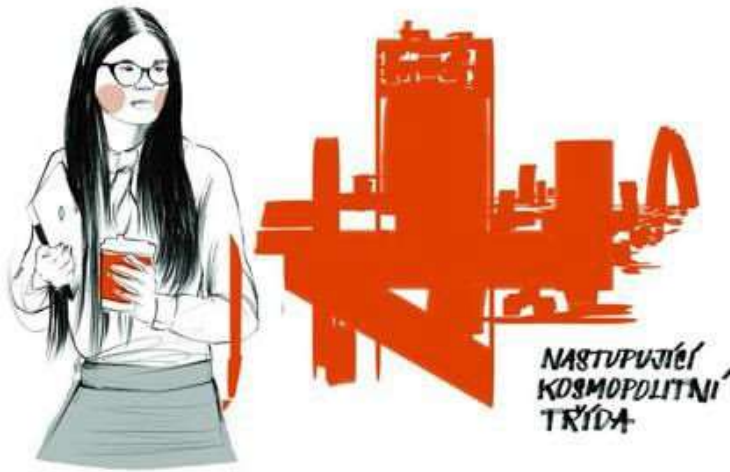
**OHROŽENÁ
TRÍDA**

**STRÁDAJÍCÍ
TRÍDA**

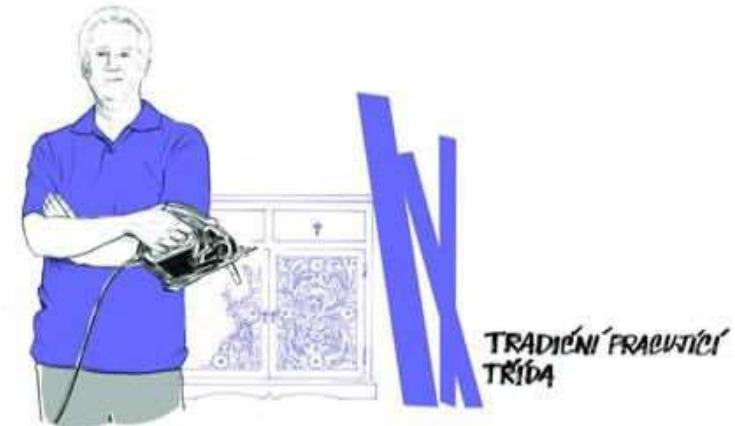
Úspěšné sociální třídy

- Vzdělání +++
- Známosti +++
- Peníze +

- Vzdělání ++
- Známosti ++
- Peníze +++

- Vzdělání +
- Známosti +
- Peníze +

Neúspěšné sociální třídy

- Vzdělání -
- Známosti +++
- Peníze --

- Vzdělání -
- Známosti ++
- Peníze --

- Vzdělání --
- Známosti --
- Peníze ---

Sociální třídy

	Vzdělání	Známosti	Peníze
Nastupující kosmopolitní	+++	+++	+
Zajištěná střední	++	++	+++
Tradiční pracující	+	+	+
Místních vazeb	-	+++	--
Ohrožená	-	++	--
Strádající	--	--	---

Sociální třídy

	Kulturní kapitál	Sociální kapitál	Ekonomický k.
Nastupující kosmopolitní	+++	+++	+
Zajištěná střední	++	++	+++
Tradiční pracující	+	+	+
Místních vazeb	-	+++	--
Ohrožená	-	++	--
Strádající	--	--	---

Sociální třídy

	Kulturní kapitál	Sociální kapitál	Ekonomický k.
???	+++	+++	+++
Nastupující kosmopolitní	+++	+++	+
Zajištěná střední	++	++	+++
Tradiční pracující	+	+	+
Místních vazeb	-	+++	--
Ohrožená	-	++	--
Strádající	--	--	---

Sociální třídy

	Kulturní kapitál	Sociální kapitál	Ekonomický k.
ELITA	+++	+++	+++
Nastupující kosmopolitní	+++	+++	+
Zajištěná střední	++	++	+++
Tradiční pracující	+	+	+
Místních vazeb	-	+++	--
Ohrožená	-	++	--
Strádající	--	--	---

Co DNES ještě polarizuje českou společnost?

Co DNES ještě polarizuje českou společnost?

A co ji bude
polarizovat
ZÍTRA?

Co DNES ještě polarizuje českou společnost?

A co ji bude
polarizovat
ZÍTRA?

dosedel@fss.muni.cz